

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 30. martā¹

Apvienotās lietas C-196/16 un C-197/16

Comune di Corridonia u.c. (C-196/16)

un

Aldo Alessandrini u.c. (C-197/16)

pret

Provincia di Macerata u.c.

(Tribunale Amministrativo Regionale per le Marche (Markes Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija)
lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Direktīva 2011/92/ES – Dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējums – Biogāzes ražotnes – Ietekmes uz vidi novērtējums pēc ražotņu uzbūvēšanas

I. Ievads

1. Šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā ir jānoskaidro, vai ietekmes uz vidi novērtējums saskaņā ar IVN direktīvu² var tikt veikts vēlāk pēc tam, kad attiecīgais projekts jau ir ticis īstenots. Šaubas par šādu rīcību rodas tādēļ, ka šis novērtējums var sasniegt pilnībā tā mērķi tikai tad, ja tas ir ticis veikts pirms tam, kad saistībā ar projektu ir tikusi izsniegta atļauja un tas ir ticis īstenots. Taču rodas jautājums arī par to, kādas alternatīvas ir vēlākam novērtējumam šādu būtisku procesuālo noteikumu pārkāpumu gadījumā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

2. Konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem³ (turpmāk tekstā – “Orhūsas konvencija”) 6. pantā ir paredzēta sabiedrības dalība darbībās, kurām var būt būtiska ietekme uz vidi. Šīs dalības īstenošanas brīdis ir reglamentēts 6. panta 4. punktā:

“Katra Puse nodrošina sabiedrības dalību jau procesa sākumā, kad vēl ir iespējami jebkādi risinājumi un kad var īstenot efektīvu sabiedrības dalību procesā.”

¹ Oriģinālvaloda – vācu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2012, L 26, 1. lpp.). Grozījumi, kas tika izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Direktīvu 2014/52/ES (OV 2014, L 124, 1. lpp.), šajā lietā vēl nav piemērojami.

³ OV 2005, L 124, 4. lpp., pieņemta ar Padomes 2005. gada 17. februāra Lēmumu 2005/370/EK (OV 2005, L 124, 1. lpp.).

B. Savienības tiesības

3. IVN direktīvas preambulas 2. apsvērumā tiek atgādināts par pamatprincipiem, kas ir tās pamatā:

“Saskaņā ar LESD 191. pantu Savienības vides politika balstās uz piesardzības principu un preventīvās darbības principu un uz principu, ka videi nodarīts kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni, un uz principu, ka maksā piesārņotājs. Ietekme uz vidi būtu jāņem vērā pēc iespējas agrākā visu tehniskās plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesu stadijā.”

4. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunktā jēdziens “attīstības piekrišana” ir definēts šādi:

“kompetentās iestādes vai iestāžu lēmums, kas piešķir attīstītajam tiesības turpināt projektu”.

5. IVN direktīvas 2. panta 1. punktā ir reglamentēta saikne starp attīstības piekrišanu un ietekmes uz vidi novērtējumu:

“Dalībvalstis nosaka visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka, pirms tiek dota piekrišana, uz tiem projektiem, kuriem var būt būtiska ietekme uz vidi *inter alia* to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ, attiektos prasība par attīstības piekrišanu un novērtējumu attiecībā uz to ietekmi. [..]”

6. No IVN direktīvas 3. panta izriet novērtējuma saturam izvirzāmās pamatprasības:

“Ietekmes uz vidi novērtējums pienācīgā veidā, ņemot vērā katru atsevišķu gadījumu un saskaņā ar 4. līdz 12. pantu, nosaka, raksturo un novērtē projekta tiešo un netiešo ietekmi uz šādiem faktoriem:

- a) cilvēku, faunu un floru;
- b) augsni, ūdeni, gaisu, klimatu un ainavu;
- c) materiālām vērtībām un kultūras mantojumu;
- d) mijiedarbību starp faktoriem, kas minēti a), b) un c) punktā.”

7. Saskaņā ar IVN direktīvas 5. pantu attīstītājs iesniedz novērtējuma veikšanai nepieciešamo informāciju, savukārt 6. un 7. pantā ir reglamentēta valsts iestāžu un sabiedrības dalība.

8. Saskaņā ar IVN direktīvas 8. pantu “attīstības piekrišanas procedūrā jāņem vērā informācija, kas iegūta saskaņā ar 5., 6. un 7. pantu [un apspriežu rezultāti]”.

C. Itālijas tiesības

9. Iesniedzējtiesas ieskatā, Itālijas tiesībās šobrīd nav paredzēta neviena tiesību norma, kurā būtu reglamentēts pēc ražotnes uzbūvēšanas veikts ietekmes uz vidi novērtējums.

10. Par ražotnēm, attiecībā uz kurām jau ir izsniegta atļauja, Leģislatīvā dekrēta Nr. 152/2006 29. panta 1. punktā ir vienkārši noteikts, ka lēmumi par atļaujas piešķiršanu vai apstiprināšanu, kas pieņemti bez iepriekšēja ietekmes uz vidi novērtējuma, ir jāatceļ likuma pārkāpuma dēļ, kā tas ir noticis šajā gadījumā.

11. Ja ražotne ir uzbūvēta, iepriekš neīstenojot ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamības pārbaudes vai faktiskā ietekmes uz vidi novērtējuma posmus, no Legīslatīvā dekrēta Nr. 152/2006 29. panta 4. punkta izriet, ka kompetentā iestāde, izvērtējusi videi nodarītā kaitējuma apjomu un šī kaitējuma apjomu pēc sankciju piemērošanas, nosaka darbu apturēšanu un var uzdot atbildīgajai personai par saviem līdzekļiem veikt nojaukšanu un atjaunot teritorijas iepriekšējo stāvokli un vides stāvokli vai neievērošanas gadījumā veikt to pēc savas ierosmes.

12. Atbilstoši Legīslatīvā dekrēta Nr. 152/2006 29. panta 5. punktam, “ja tiesa vai pati iestāde atsauc atļaujas vai koncesijas, kas izsniegtas, neveicot ietekmes uz vidi novērtējumu, vai atceļ lēmumu par atbilstību vides prasībām, tad 4. punktā paredzētās pilnvaras tiek īstenotas, iepriekš veicot jaunu ietekmes uz vidi novērtējumu”.

III. Fakti un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

13. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par tādām divām ražotnēm elektroenerģijas ražošanai no biogāzes, anaerobi sadalot biomasu, kuras nominālā jauda ir attiecīgi 999 kW elektriskās jaudas, kuras attiecīgi uzbūvēja *VBio1 Società Agricola S.r.l.* (turpmāk tekstā – “*VBio1*”) Koridonjas [*Corridonia*] pašvaldībā (lieta C-196/16) un *VBio2 Società Agricola S.r.l.* (turpmāk tekstā – “*VBio2*”) Loro Pičēno [*Loro Piceno*] pašvaldībā (lieta C-197/16).

14. Markes reģions 2012. gada 5. jūnijā pēc 2011. gada oktobra pieteikumiem par atļaujas izsniegšanu to izsniedza ražotnei Koridonjā un 2012. gada 29. jūnijā pēc 2011. gada decembra pieteikumiem par atļaujas izsniegšanu – ražotnei Loro Pičēno.

15. Ietekmes uz vidi novērtējuma veikšana ietilpa Mačerātas [*Macerata*] provinces kompetencē, kura gan to neveica, jo šāds novērtējums saskaņā ar Markes reģiona tiesību aktiem saistībā ar šāda lieluma ražotnēm nebija nepieciešams. Taču šo reģiona tiesisko regulējumu Itālijas Konstitucionālā tiesa vēlāk atzina par spēkā neesošu. Tādēļ abu pašvaldību un citu prasītāju par atļaujām celtās prasības tika apmierinātas. Taču pirms tam *VBio1* un *VBio2* to attiecīgās ražotnes jau bija uzbūvējušas, un tās jau bija sākušas darboties.

16. Pēc atļauju atcelšanas Mačerātas provinces kompetentās iestādes vispirms konstatēja, ka ir jānovērtē abu ražotņu ietekme uz vidi, un pēc tam 2014. gada 7. jūlijā (Koridonja) un 2015. gada 10. februārī (Loro Pičēno) attiecīgi sniedza pozitīvu vērtējumu par atbilstību tiesību aktiem vides jomā. Prasības pamatlietā ir celtas par šiem diviem pēdējiem lēmumiem.

17. Tādēļ *Tribunale Amministrativo Regionale per le Marche* (Markes Reģionālā administratīvā tiesa) ir uzdevusi Tiesai šādu jautājumu:

“Vai saistībā ar normām, kas ietvertas LESD 191. pantā un IVN direktīvas 2. pantā, Kopienu tiesībām atbilst ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamības pārbaudes procedūras (un, iespējams, ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras) veikšana pēc ražotnes uzbūvēšanas, ja valsts tiesa atļauju ir atcēlusi tādēļ, ka nav veikta ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamības pārbaude, un šāda pārbaude nav tikusi veikta, pamatojoties valsts tiesisko regulējumu, kurš ir pretrunā Savienības tiesībām?”

18. Tiesas rakstveida procesā piedalījās Koridonjas un Loro Pičēno pašvaldības, kā arī *Alessandrini u.c.* kā prasītāji, Mačerātas province un Markes reģions kā atbildētāji, *VBio1* un *VBio2* kā citi lietas dalībnieki, kā arī Itālijas Republika un Eiropas Komisija. Izņemot *Alessandrini u.c.*, tie savu viedokli pauda arī 8. marta tiesas sēdē.

IV. Juridiskais vērtējums

19. Administratīvā tiesa vēlas zināt, vai nepamatoti neveikts ietekmes uz vidi novērtējums var tikt veikts vēlāk pēc tam, kad attiecīgā ražotne, pamatojoties uz vēlāk veiksmīgi apstrīdētu atļauju, ir tikusi uzbūvēta.

20. Vispirms es precizēšu tiesvedības priekšmetu (par to A sadaļā), pēc tam analizēšu IVN direktīvas normas par ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas brīdi (par to B sadaļā) un visbeidzot aplūkošu nenotikuša novērtējuma sekas jau īstenotu projektu gadījumā (par to C sadaļā).

A. Iepriekšēja piezīme

21. Vispirms ir jānorāda, ka Administratīvās tiesas minētais LESD 191. pants viens pats nevar tikt izmantots par kritēriju, vērtējot dalībvalstu pasākumus. Kā pareizi izklāsta Komisija, šīs tiesību normas adresāts ir Savienība. Taču tai var būt nozīme, interpretējot sekundārās tiesības⁴.

22. Šajā ziņā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatoti ir ietverta atsauce uz IVN direktīvu redakcijā, kas ietverta Direktīvā 2011/92. Pirmie pieteikumi attiecīgajās atļaujas izsniegšanas procedūrās gan tika iesniegti jau 2011. gada 4. oktobrī⁵ un 2011. gada 16. decembrī⁶, savukārt Direktīva 2011/92 stājās spēkā tikai 2012. gadā. Taču jauna tiesību norma būtībā, it īpaši saistībā ar procedūrām, kas nav noslēgušās, ir piemērojama, sākot no akta, kurā tā ir ietverta, spēkā stāšanās brīžā⁷. Atkāpe no minētā ir pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos, ja šāda piemērošana nozīmē nesamērīgus ierobežojumus⁸. Taču šajā gadījumā nav pamata izdarīt šādu izņēmumu, jo iepriekš spēkā esošās tiesību normas un Direktīvas 2011/92 tiesību normas būtībā ir vienādas⁹. Tādēļ saistībā ar abām ražotnēm 2012. gada jūnijā izsniegtās atļaujas bija jāvērtē, ņemot vērā jau Direktīvu 2011/92.

23. Ir arī jānorāda, ka Tiesai nav jālemj par to, vai saistībā ar attiecīgajām biogāzes ražotnēm patiešām ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, vai par to, kādus kritērijus būtu jāizmanto, pieņemot par to lēmumu. Tādēļ *VBio1* un *VBio2* argumentācijai par šobrīd spēkā esošajām Itālijas tiesību normām, atbilstoši kurām pienākums veikt novērtējumu ir izslēgts, nav nozīmes. Tāpēc šajā tiesvedībā nav arī padziļināti jāvērtē jautājums par to, vai šis jaunais tiesiskais regulējums, ņemot vērā vides riskus saistībā ar biogāzes ražotnēm – piemēram, sprādziena risks, metāna un formaldehīda vai nitrāta pienesumu emisijas, izmantojot rūgšanas procesa blakusproduktus mēslojumam, – ir saderīgs ar IVN direktīvu.

B. Par ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas brīdi

24. Atbilstoši IVN direktīvas 3. pantam ietekmes uz vidi novērtējumā tiek noteikta, raksturota un novērtēta projekta tiešā un netiešā ietekme uz vidi. Turklāt tas tostarp balstās uz sabiedrības dalību atbilstoši 6. pantam. Atbilstoši 2. panta 1. punkta pirmajam teikumam un 1. panta 2. punkta c) apakšpunktam tam ir jānotiek pirms atļaujas piešķiršanas, kas pamato tiesības turpināt projektu.

4 Skat. spriedumus, 2010. gada 9. marts, *ERG* u.c. (C-378/08, EU:C:2010:126, 46. punkts) un *ERG* u.c. (C-379/08 un C-380/08, EU:C:2010:127, 39. punkts), kā arī 2015. gada 4. marts, *Fipa Group* u.c. (C-534/13, EU:C:2015:140, 42. punkts).

5 *VBio1* procesuālā raksta 34. punkts.

6 *VBio2* procesuālā raksta 33. punkts.

7 Spriedums, 2013. gada 7. novembris, *Gemeinde Altrip* u.c. (C-72/12, EU:C:2013:712, 22. punkts).

8 Šādi es saprotu 1998. gada 18. jūnija spriedumu *Gedepueteerde Staten van Noord-Holland* (C-81/96, EU:C:1998:305, 23. punkts) un uz tā balstīto judikatūru.

9 Skat. spriedumu, 2015. gada 16. aprīlis, *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 26.–28. punkts).

25. Turklāt saskaņā ar IVN direktīvas preambulas 2. apsvērumu ietekme uz vidi būtu jāņem vērā pēc iespējas agrākā visu tehniskās plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesu stadijā. Kā paredzēts minētajā apsvērumā, tas atbilst piesardzības un preventīvās darbības principiem un principam, ka videi nodarīts kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni, kā arī principam, ka maksā piesārņotājs, kas visi saskaņā ar LESD 191. panta 2. punktu veido Savienības vides politikas pamatu. Tiesa minēto saprot tādējādi, ka ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis ir jau pašā sākumā izvairīties no piesārņojuma vai kaitīguma radīšanas, nevis vēlāk cīnīties ar tā sekām¹⁰.

26. Turklāt ir jānorāda uz Orhūsas konvencijas 6. pantu, kas tiek transponēts ar IVN direktīvu¹¹. Tajā paredzētajai sabiedrības dalībai tādu lēmumu pieņemšanā, kuri var būtiski ietekmēt vidi, ir jānotiek procesa sākumā, kad vēl ir iespējami jebkādi risinājumi un kad var īstenot faktiski sabiedrības dalību procesā¹². Šis precizējums parāda dalības procesa sākumā mērķi, proti, tā ir efektīvāka, ja tā, īstenojot projektu, var tikt ņemta vērā visaptverošā veidā. No minētās dalības it īpaši var secināt to, kā ir jāuzbūvē ražotne, nevajadzīgi neieguldot pārmērīgi daudz līdzekļu, lai līdz minimumam samazinātu negatīvu ietekmi uz vidi.

27. Taču, ja ražotne jau ir tikusi uzbūvēta, parasti vairs nav iespējami jebkādi risinājumi. Parasti izmaiņas uzbūvētā ražotnē nozīmē lielākus izdevumus, nekā tas ir gadījumā, ja jau no paša sākuma saistībā ar projektu tiek veikti atbilstoši pasākumi.

28. Tāpēc, ja ietekmes uz vidi novērtējums tiek veikts tikai pēc tam, kad ražotne jau ir tikusi uzbūvēta, novērtējums var būt efektīvs tikai tad, ja tajā tiek konstatētas tiesību aktos vides jomā izvirzītas prasības, atbilstoši kurām izmaiņas ražotnē ir obligātas, ja tas liek grozīt novērtējuma brīvības ietvaros pieņemtos lēmumus vai no tā izriet norādes par vēl atlikušo iespēju izmantošanu videi draudzīgā veidā.

29. Turpretim, ja novērtējums parāda, kā ražotne varēja tikt uzbūvēta labāk, lai samazinātu negatīvu ietekmi uz vidi, vismaz IVN direktīvā nav ietverta būvētajiem adresēta prasība veikt attiecīgas izmaiņas. Tas tādēļ, ka tajā nav norādīti nedz pamatnoteikumi ietekmes uz vidi līdzsvarošanai ar pārējiem faktoriem, nedz paredzēts aizliegums īstenot projektus, kuriem varētu būt negatīva ietekme uz vidi¹³.

30. Turklāt praktiskās grūtības saistībā ar konkrētu ietekmes uz vidi noteikšanu liecina pret ietekmes uz vidi novērtēšanu tikai pēc ražotnes uzbūvēšanas. Tas tādēļ, ka ražotne jau ir izmainījusi konkrēto vidi, kas nozīmē, ka šīs izmaiņas nevar tikt viennozīmīgi noteiktas pēc tam. Ja, piemēram, ir tikusi iznīcināta neatklāta īpaši aizsargājamas sugas, piemēram, sikspārņu vai konkrētu ķirzaku, dzīvotne, nav zināms, vai tas vēlāk vēl ir konstatējams.

31. Šie nenovēršamie vēlāka novērtējuma praktiskas dabas trūkumi labākajā gadījumā var tikt kompensēti tādējādi, ka tajā var tikt ņemta vērā faktiski konstatējamā ražotnes darbības ietekme uz vidi, kamēr pareizā novērtējumā tas būtu ticis tikai prognozēts.

32. Tāpēc ir jāsecina, ka projekta ietekme uz vidi noteikti ir jānovērtē pirms atļaujas izsniegšanas un vēlāk pēc ražotnes uzbūvēšanas veikts ietekmes uz vidi novērtējums nevar līdzvērtīgi aizstāt sākotnējo šāda novērtējuma neveikšanu¹⁴.

10 Spriedums, 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Īrija (C-215/06, EU:C:2008:380, 58. punkts).

11 Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvas 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK (OV 2003, L 156, 17. lpp.), preambulas 11. apsvērumus.

12 Skat. spriedumus, 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 88.–90. punkts), un 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 46. punkts).

13 Spriedums, 2013. gada 14. marts, *Leth* (C-420/11, EU:C:2013:166, 46. punkts).

14 Spriedums, 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Īrija (C-215/06, EU:C:2008:380, 61. punkts).

33. Turklāt šis konstatējums uzsver efektīvas pagaidu tiesiskās aizsardzības nepieciešamību gadījumā, ja ir strīds par projektu ietekmes uz vidi novērtējumu. Ja pagaidu tiesiskā aizsardzība tiek noraidīta, prasības apmierināšana nesola efektīvu tiesību aizsardzību. Vēl sliktāk būtu tad, ja kompetentās tiesas – kā izklāsta *VBio1* un *VBio2* – būtu patiešām noraidījušas atļaujas apturēšanu un tādējādi būtu sniegušas iespēju uzbūvēt ražotnes priekšlaicīgi.

C. Par neveikta novērtējuma sekām

34. Taču, kā ir jārikojas, ja tik un tā tikai pēc projekta īstenošanas tiek konstatēts, ka bija jāveic tā ietekmes uz vidi novērtējums? Netieši Koridonjas, Loro Pičēno, kā arī *Alessandrini* u.c. argumentācijas pamatā, iespējams, ir cerība, ka attiecīgie projekti vairs nebūtu jāatļauj un ražotnes tādēļ būtu jānojauc.

35. Lai gan šīs tiesiskās sekas vismaz teorētiski ir iespējamas, parasti tās neiestājas. Lai gan procesuālo noteikumu pārkāpums pēc projekta īstenošanas vairs nevar tikt labots pilnībā (par to 1) punktā), kļūdas sekas joprojām var tikt lielā mērā samazinātas (par to 2) punktā).

1. Par procesuālo noteikumu pārkāpuma labošanu

36. Attiecībā uz nenotikuša ietekmes uz vidi novērtējuma *labošanu* ir jānorāda, ka lietas dalībnieki daudz diskutē par to, kā ir jāinterpretē pret Īriju pasludinātais spriedums. Atbilstoši tam Savienības tiesībām pretrunā esošu darbību vai pasākumu legalizācija ir pieļaujama tikai tad, ja tā ieinteresētajām personām nesniedz iespēju neievērot Savienības tiesību aktus vai izvairīties no to piemērošanas, un tā ir tikai izņēmums¹⁵.

37. Taču lietas dalībnieki nav pievērsuši uzmanību, ka Tiesa vēlāk, atsaucoties uz šo spriedumu, ir norādījusi uz prasībām, kas ir izvēršamas nenotikušas sabiedrības dalības veikšanai vēlāk Direktīvas par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli¹⁶ jomā. Atbilstoši tam, veicot novērtējumu vēlāk, joprojām ir jābūt iespējamiem jebkādiem risinājumiem un situācijas labošanai šajā procesa stadijā ieinteresētajai sabiedrības daļai joprojām ir jāļauj īstenot faktisku ietekmi uz lēmuma pieņemšanas procesa iznākumu¹⁷. Šie apsvērumi ir jāpiemēro arī saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu.

38. Taču, tā kā pēc projekta īstenošanas vairs nav iespējami jebkādi risinājumi un tādējādi sabiedrības dalības efektivitāte ir ierobežota, šajā brīdī ietekmes uz vidi novērtējuma neveikšana vairs nevar tikt pilnībā labota. Tādēļ projekts nākotnē vairs nevar tikt uzskatīts par tādu, kurš ir atļauts, ievērojot pienākumu veikt ietekmi uz vidi novērtējumu.

2. Par procesuālo noteikumu pārkāpuma seku novēršanu

39. Taču ar minēto vēl nav visaptveroši noskaidrots tas, kā ir jārikojas saistībā ar procesuālo noteikumu pārkāpuma sekām. Šajā ziņā, manā ieskatā, ir jāveic pragmatiski pasākumi, kuri gan nemudina apiet IVN direktīvu.

40. Tiesa jau ir uzsvērusi, ka saskaņā ar LES 4. panta 3. punktā paredzēto lojālas sadarbības principu dalībvalstīm ir pienākums likvidēt Savienības tiesību pārkāpuma radītās prettiesiskās sekas. Šāds pienākums ir katrai attiecīgās dalībvalsts iestādei, īstenojot tās kompetenci. Tādēļ kompetento iestāžu pienākums ir, īstenojot to kompetenci, veikt visus nepieciešamos vispārējos vai īpašos pasākumus, lai

15 Spriedums, 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Īrija (C-215/06, EU:C:2008:380, 57. punkts).

16 Toreiz Padomes 1996. gada 24. septembra Direktīva 96/61/EK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (OV 1996, L 257, 26. lpp.), kas tagad ir daļa no Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Direktīvas 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV 2010, L 334, 17. lpp.).

17 Spriedums, 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 90. punkts).

projekti tiktu pārbaudīti attiecībā uz to, vai ar tiem ir saistīts būtiskas ietekmes uz vidi risks, un lai apstiprinošas atbildes gadījumā tie tiktu pārbaudīti saistībā ar šīm sekām. Šādi pasākumi, piemēram, ir jau piešķirtas atļaujas atsaukšana vai apturēšana, lai veiktu attiecīgā projekta ietekmes uz vidi novērtējumu IVN direktīvas izpratnē. Taču šajā ziņā ir jāņem vērā dalībvalstu procesuālā autonomija¹⁸.

41. Turklāt, atsaucot vai apturot atļauju, parasti – kā pamatlietā – vispirms būs jāaptur attiecīgās ražotnes darbība¹⁹. Tas tādēļ, ka saskaņā ar IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunktu un 2. panta 1. punktu šī atļauja ir projekta turpināšanas, tātad arī tā darbības, priekšnoteikums. Turklāt šāda rīcība atbilst preventīvās darbības un piesardzības principiem. Proti, ja ietekmes uz vidi novērtējums būtu bijis nepieciešams, ir apšaubāmi, ka atļauja bez šīs pārbaudes atbilst visiem spēkā esošajiem vides aizsardzības standartiem. Turklāt darbības apturēšanas risks ir spēcīgs pamudinājums ievērot IVN direktīvu, atļaujot šādus projektus.

42. Turpretim, ja atļaujas atsaukšana vai apturēšana ir izslēgta, jo to vairs nevar pārsūdzēt, dalībvalstīm ietekmes uz vidi novērtējuma neveikšana ir jāņem vērā vismaz *vēlākas* ar projektu saistītas atļaujas izsniegšanas posmā un jānodrošina minētajai direktīvai lietderīgā iedarbība, raugoties, lai šāds novērtējums tiktu veikts vismaz šajā procedūras stadijā²⁰.

43. Turpretim pamatlietās nozīme nevar būt projekta īstenotāja tiesiskās palāvības aizsardzībai un tiesiskai noteiktībai, uz kurām atsaucas *VBio1* un *VBio2*.

44. Proti, kamēr atļauja ir pārsūdzama, ar to nevar pamatot tiesiskās palāvības aizsardzību. Ja īstenotājs īsteno savu projektu, neraugoties uz par atļauju celtu prasību, viņš apzinās risku, ka atļauja vēlāk var izrādīties prettiesiska. Pretējā gadījumā tiktu apšaubīta efektīva trešo personu tiesību aizsardzība, kāda tā ir noteikta Pamattiesību hartas 47. pantā un Orhūsas konvencijas 9. panta 4. punktā paredzētajās atbilstoši tiesību aktiem vides jomā veiktajās procedūrās.

45. Ciktāl projekta īstenotāja tiesiskā palāvība pamatojas uz Savienības tiesībām pretrunā esošām valsts tiesību normām, labākajā gadījumā varētu būt runa par prasību par zaudējumu atlīdzību pret kompetentajām valsts iestādēm²¹.

46. Attiecībā uz tiesiskās noteiktības principu ir jānorāda, ka tam pretrunā ir indivīdam adresētu pienākumu noteikšana direktīvās. Direktīvas normas var pamatot tikai privātpersonas tiesības. Tādēļ privātpersona attiecībā uz dalībvalsti nevar atsaukties uz direktīvu, ja runa ir par valsts pienākumu, kas ir tieši saistīts ar cita pienākuma izpildi, kas saskaņā ar šo direktīvu ir noteikts trešajām personām. Turpretim tikai nelabvēlīgas sekas trešo personu tiesībām, pat ja ir skaidrs, ka šādas sekas iestāsies, pašas par sevi nav pamats tam, lai liegtu privātpersonai atsaukties uz direktīvas noteikumiem pret attiecīgo dalībvalsti²².

47. Tādējādi Tiesa jau ir konstatējusi, ka attiecīgās dalībvalsts pienākums noteikt kompetentajām iestādēm pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu nav tieši saistīts ar tāda pienākuma izpildi, kas saskaņā ar IVN direktīvu ir noteikts attīstītājam. Apstākļi, ka darbība ir jāaptur līdz šī novērtējuma rezultātu saņemšanai, gan ir sekas tam, ka šī dalībvalsts ir novēloti izpildījusi pienākumus. Taču šīs sekas nevar tikt uzskatītas par netiešu projekta īstenotājam adresētu pienākumu noteikšanu direktīvas normās²³.

18 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 64., 65. un 68. punkts), un 2016. gada 17. novembris, *ASA Abfall Service* (C-348/15, EU:C:2016:882, 46. punkts).

19 Skat. spriedumu, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 58. punkts).

20 Spriedumi, 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* u.c. (C-275/09, EU:C:2011:154, 37. punkts), un 2016. gada 17. novembris, *ASA Abfall Service* (C-348/15, EU:C:2016:882, 44. punkts).

21 Skat. ģenerālvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Grüne Liga Sachsen* u.c. (C-399/14, EU:C:2015:631, 65. punkts).

22 Spriedums, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 56. un 57. punkts).

23 Spriedums, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 58. punkts).

48. Tāpēc ir skaidrs, ka nenotikušais ietekmes uz vidi novērtējums ir jālabo vēlāk, cik tas vēl faktiski ir iespējams. Attiecīgā projekta īstenošana, pamatlietās – biogāzes ražotņu būvniecība, šajā ziņā nevar būt šķērslis.

49. Šāds vēlāk veikts novērtējums ir arī lietderīgs, jo ar to joprojām vismaz daļēji var tikt īstenoti 25. punktā minētie IVN direktīvas mērķi.

50. Ar novērtējumu it īpaši joprojām var tikt noteikti daudzi, atkarībā no situācijas, iespējams, pat visi, projekta ietekmes uz vidi aspekti. Tāpēc tas ir pamats projekta pieņemamības pārbaudei. Proti, ja izrādītos, ka ar projektu tiek pārkāptas imperatīvās juridiskās prasības, tas attiecīgi ir jāpielāgo vai, iespējams, pat jāizbeidz. Tam, ka projekts jau ir ticis īstenots, nevar būt būtiska nozīme, veicot šo jauno novērtējumu²⁴, lai nesniegtu nekādu pamudinājumu vispirms ļaunprātīgi īstenot projektu bez novērtējuma²⁵.

51. Īpaša nozīme vēlāk veiktam novērtējumam ir arī saistībā ar iespējamu novērtējuma brīvību, kas ir tikusi piešķirta atļauju izdodošai iestādei. Tas tādēļ, ka tai, īstenojot šo rīcības brīvību, ir jāņem vērā ietekmes uz vidi novērtējuma rezultāti. Tādēļ rīcības brīvības ietvaros pieņemti lēmumi, veicot novērtējumu vēlāk, ņemot vērā rezultātus, ir jāpārbauda un, iespējams, jāgroza. Taču, pieņemot šādu lēmumu, izmantojot rīcības brīvību, būs jāņem vērā arī projekta īstenošanas pamattiesības²⁶.

52. Turklāt attiecīgā sabiedrības daļa, kompetentās iestādes un projekta īstenošanas veicēji, veicot novērtējumu, tiek informēti par šīm sekām un iespējamajiem riskiem²⁷.

53. Biogāzes ražotņu piemērs parāda šādas projekta īstenošanas informēšanas nozīmi. Proti, ja to apsaimniekošana, kā tas ir bieži, nav galvenā uzņēmējdarbība, atbildīgajām personām nebūs noteikti speciāla izglītība un atbilstoša pieredze šajā jomā, kas varētu likt secināt, ka tās arī bez ietekmes uz vidi novērtējuma, ikdienā apsaimniekojot ražotni, varētu samazināt ar to saistītās negatīvās sekas un riskus.

54. Turklāt varētu tikt uzdots jautājums par to, vai ir jānovērš situācija, kad, neveicot ietekmes uz vidi novērtējumu, iespējams, nevarēja tikt brīvprātīgi izmantotas visas iespējas samazināt negatīvu ietekmi uz vidi projekta īstenošanā. Lai gan šāda labošana atbilstu pienākumam novērst Savienības tiesību pārkāpumu, IVN direktīvā nav paredzēts attīstītāja pienākums, arī savlaicīgi novērtējot ietekmi uz vidi, īstenot tā projektu pēc iespējas vidi saudzējošā veidā.

55. Taču galu galā Tiesai par šo pēdējo minēto jautājumu šajā tiesvedībā nav jāizlemj, jo nekas neliecina par to, ka tam būtu nozīme valsts tiesas lēmuma pieņemšanā pamatlietā.

56. Lai gan tādējādi ietekmes uz vidi novērtējums var tikt veikts pēc attiecīgās ražotnes uzbūvēšanas, tā sekas atšķirībā no pilnīgas procesuālo noteikumu pārkāpuma labošanas nevar būt tādas, ka ražotne un tās ietekme tiek uzskatītas par tādām, attiecībā uz kurām ir izsniegta pilnīgi likumīga atļauja. Ietekmes uz vidi novērtējuma neveikšana var radīt jau minēto darbības apturēšanas risku, kā arī būt pamats pret atļauju izsniedzošo iestādi celtai prasībai par zaudējumu atlīdzību un, iespējams, pat par traucējumu izbeigšanu, it īpaši tad, ja (savlaicīgi) nevarēja tikt īstenota novērtējuma brīdinājuma funkcija²⁸.

24 Skat. spriedumu, 2016. gada 14. janvāris, *Grüne Liga Sachsen u.c.* (C-399/14, EU:C:2016:10, 77. punkts).

25 Skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumus lietā *Grüne Liga Sachsen u.c.* (C-399/14, EU:C:2015:631, 70. punkts).

26 Par Savienības pamattiesību un dalībvalstu pamattiesību nošķiršanu skat. spriedumu, 2014. gada 6. marts, *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126).

27 Par attiecīgās sabiedrības daļas informēšanu skat. manus secinājumus lietā *Leth* (C-420/11, EU:C:2012:701, 51. punkts).

28 Mani secinājumi lietā *Leth* (C-420/11, EU:C:2012:701, 51. punkts).

V. Secinājumi

57. Tādēļ es iesaku Tiesai nolemt šādi:

Direktīvā 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu, interpretējot to saistībā ar LESD 191. pantu, ir noteikts pienākums īstenot ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamības pārbaudes procedūru un attiecīgā gadījumā veikt faktiski novērtējumu pirms atļaujas izsniegšanas saistībā ar attiecīgo projektu un tā īstenošanas. Ja šis pienākums netiek izpildīts, kompetentajām iestādēm šīs procedūras ir jāveic vēlāk un jāņem vērā no rezultātiem izrietošās sekas. Taču projekts tādējādi nevar tikt uzskatīts par tādu, saistībā ar kuru ir izsniegta atļauja, pilnībā ievērojot Direktīvu 2011/92.